

Toespraak van de rector, prof. dr. Paul Van Cauwenberghe

Launch event 'Scholars at Risk', dinsdag 13 december 2011, 12-14u

UGent, Plateauzaal, J. Plateaustraet 22, 9000 Gent

Geachte aanwezigen,

Geachte professoren,

Ik ben bijzonder blij u te mogen verwelkomen op dit evenement waarop we het UGent-lidmaatschap van het 'Scholars at Risk'-netwerk graag even in de schijnwerpers zetten. Ik vertel u zo dadelijk wat meer over dit lidmaatschap en het engagement van de UGent.

Maar laten we eerst even stilstaan bij het thema 'academische vrijheid'. Die academische vrijheid is een hoog én in onze westerse samenleving welhaast een gemeen goed. Als westerse academici vinden wij het heel vanzelfsprekend dat wij over de mogelijkheden en ruimte beschikken om in alle vrijheid aan onderzoek te kunnen doen en beschouwen we het uiten van onze mening als een evidentie. Meer nog: de UGent-slogan 'durf denken' is zelfs op die fundamentele vrijheid gebaseerd. En het leveren van kritische opinies maakt deel uit van het wetenschappelijk denken an sich. Kortom, we vinden het niet meer dan normaal om in een vreedzame, vrije en veilige samenleving aan wetenschappelijk onderzoek te kunnen doen en om kennis te kunnen delen en verspreiden.

Maar dat is lang niet overal ter wereld het geval. We weten dat alleen door in vrijheid te kunnen denken en leven een maatschappij zich kan ontwikkelen en kan evolueren. Door mensen kennis te ontzien en door hen het onafhankelijk denken te ontnemen, beperk je hun kansen op een beter leven en op wetenschappelijke vooruitgang. We zien het dan ook als onze opdracht als universiteit om solidair te zijn met collega's die de moed hebben om ondanks alle bedreigingen en tegenwerking toch hun kritische stem te verheffen, die opkomen voor hun onderzoek en die soms hun leven wagen 'alleen maar' met het verkondigen van hun opinie.

De UGent heeft in het verleden al meermaals aandacht besteed aan dit thema. Zo heeft de UGent al verschillende eredoctoraten uitgereikt aan persoonlijkheden die zich hebben ingezet voor hun strijd tegen onrecht en mensenrechtenschendingen. Om er enkele te noemen: in 2010 reikte de UGent een eredoctoraat uit aan kunstenaar, politiek activist en filosoof Ai Weiwei die geregeld de mensenrechtensituatie in China op de korrel neemt en wiens situatie dezer dagen weer volop actueel is. In 2007 ontving Irène Khan een eredoctoraat omwille van haar inzet bij de Verenigde Naties en Amnesty International. Tezelfdertijd richtte de UGent de Amnesty International-leerstoel op. Twee jaar eerder viel diezelfde eer te beurt aan Desmond Tutu die er niet voor terugdeinst om de mensenrechtenschendingen in Zimbabwe en de houding van de Zuid-Afrikaanse regering in deze kwestie aan de kaak te stellen.

Onze universiteit telt ook een aantal vakgroepen en medewerkers die zich heel specifiek het lot aantrekken van vervolgte collega's elders ter wereld. Om maar enkele voorbeelden te noemen: binnen de faculteit Letteren en Wijsbegeerte zijn een aantal historische vakgebieden (geschiedenis,

archeologie, archivistiek) aangesloten bij het 'network for concerned historians' dat campagnes voert ten voordele van de situatie van vervolgte historici.

Een ander voorbeeld is de conferentie over de situatie van Irakese academici die de vakgroep Studie van de Derde Wereld van de faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen eerder dit jaar organiseerde. Deze conferentie gaf ook aanleiding tot het ondertekenen van het 'Ghent Charter in defense of Iraqi academics' waarin onze universiteit het voortouw nam.

De UGent is dus al langer begaan met het lot van vervolgte wetenschappers, maar door het lidmaatschap van Scholars at Risk engageren we ons om op een zeer concrete en structurele manier aandacht te besteden aan deze thematiek. Scholars at Risk is opgericht in 1999 in de Verenigde Staten en bestaat uit een groeiend internationaal netwerk van ruim 240 erkende universiteiten en wetenschappelijke instituten in 30 landen. Een aantal van de meest toonaangevende universiteiten zijn lid van SAR, zoals o.m. Harvard, Stanford, Cornell, MIT, Oxford, Cambridge, ... en dus nu ook de UGent als eerste Belgische universiteit.

Door deel uit te maken van het SAR-netwerk engageert de UGent zich om:

- (1) Vervolgde wetenschappers een passende tijdelijke aanstelling, stageplaats of beurs aan te bieden; Ik kan u in dit verband mededelen dat de onderzoeksraad onlangs besliste om jaarlijks een bedrag van 50.000 euro hiervoor te voorzien.
- (2) Lezingen, seminaries, conferenties over academische vrijheid te organiseren en om daarbij vervolgte wetenschappers een forum aan te bieden;
- (3) Te participeren aan conferenties over academische vrijheid en vervolgte wetenschappers
- (4) Deel te nemen aan internationale onderzoeks- en onderwijsprojecten op het gebied van academische vrijheid.

Voor de concrete uitvoering van dit project werkt de UGent samen met de Nederlandse organisatie UAF, die hoogopgeleide vluchtelingen begeleidt bij hun studies en bij hun integratie in de Nederlandse maatschappij. UAF is de Europese partner van SAR en sinds de lancering van het project in juni 2009 hebben reeds 17 vervolgte wetenschappers een tijdelijke aanstelling gekregen aan een Nederlandse universiteit. Ook hierover hoort u zo dadelijk wat meer.

Mooi is ook dat het voorstel voor dit lidmaatschap gegroeid is aan de basis. Medewerkers van de beleidscel Diversiteit en Gender en van de afdeling onderzoekskoördinatie-ontwikkelingssamenwerking van de directie Onderzoeksangelegenheden hebben gewezen op de mogelijkheid om dit engagement concreet te maken en te verankeren. Als universiteitsbestuur willen we dit dan ook ten volle ondersteunen en waarmaken.

We zijn dan ook heel erg trots op het feit dat de UGent de eerste Belgische universiteit is die lid is van het 'Scholars at risk'-netwerk. En toeval of niet: de slogan van Scholars at Risk, met name 'Courage to think' vertoont wel erg veel gelijkenissen met ons 'Durf denken'-motto.

Ik dank u allen hartelijk voor het luisteren en geef graag het woord aan dr. Nancy Terryn.